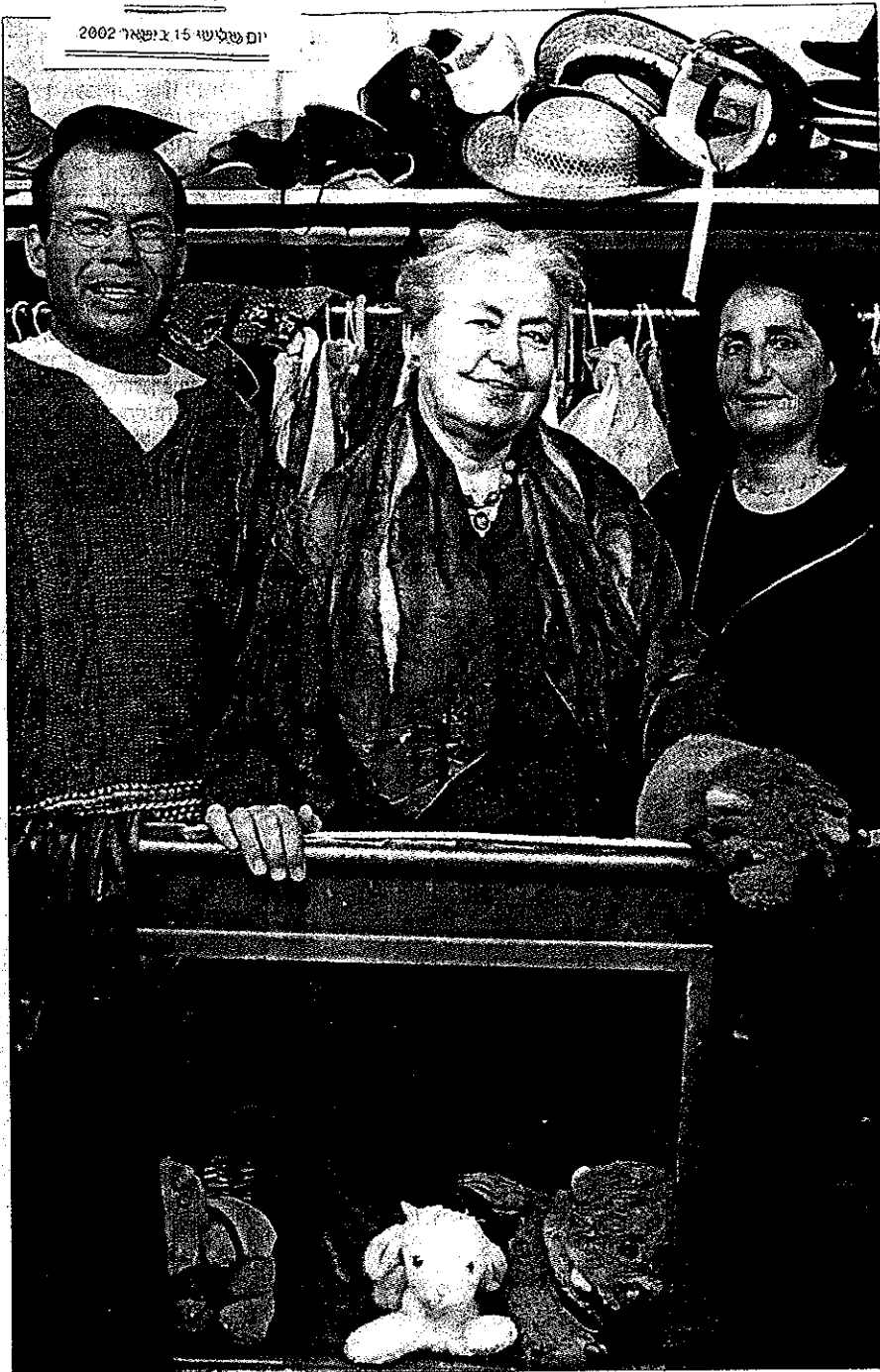

הילדים השקופים של הכיתה לא עומדים בקריטריונים

הארץ

יום שני 15 ביולי 2002

נועה ערו, מייסדת ומנהלת העמותה (במרכז), עם המטפלים יקי סינגר ואליזבת שמלא, באחד המקלטות. ערו רואה בחרידה איך מפעל החיה יורד לטמיון

בשני מקלטים בירושלים מטפלת עמותת "משעולים" בילדים עם בעיות רגשיות וחברתיות. היא מספקת להם מפלט מהפחדים והזדמנות להפעיל את הדמיון. העירייה הפסיקה להשתתף במימון אך ממשיכה לגבות שכר דירה. באחרונה הפסיק את מימונו גם משרד החינוך, בטענה שלא מדובר ב"חינוך מיוחד". כעת, הילדים עלולים להידרדר לחינוך המיוחד

מאת תמר רותם

השביל היה צד מלהכיל שני עובדי אורח זה לצד זה. אחרי צדדיים סגריים אחד לפני

כעשרה ימים, ילדה בת שמונה נעצר רה בתחילתו ושלה מבטים מפחדים מעבר לכתפה. היא לא זזה מעמדתה עד שלא וידאה שהשביל ריק מאדם. זמן קצר קודם לכן, היא ירדה ממכר גית ונפרדה מאמה ללא היסוס. אך כשזו המשיכה בריכה, הילדה נראתה אבודה למדי. דקות ארוכות עברו מאז החלה הדרמה, שכמו התחוללה ברמינה של הילדה, עד שחזרה וארדה אומץ להתקדם מעט בתוך השביל. ואז נעלמה לפתע, כמו בלעה אותה הארמה.

רוב רובם של תושבי הרחוב הזה, נאחת משכונת ירושלים, לא יודעים כלל שבמקלט הצינורי המסתתר בעיקול השביל פועל מרכז טיפולי לילדים ונוער עם בעיות רגשיות וחברתיות. מבחוץ נראה המקום נטוש לחלוטין. בפנים רוחש עולם בפני עצמו. עולם לילדים בלבד.

החדר הגדול העומד לרשות הילדים מוכיח אחרי קלעים של תיאטרון. תלויות בו תחפושות, ויש בו כלי נגינה והקשה, מצלמת וידאו ומערך כת טריאן. בחדר הקרמי המרפדים התוסים בחומרי יצירה. רק להפעיל את הדמיון. כל אלה משמשים כאמצעי ביטוי לילדים, וברוך זו המטפלים הצופים בהם יכולים לפענח את הנפש המסוכסכת שלהם ולהבין יותר ללבם.

במקלט יש פינות מסתור רבות. "בשבילי, להגיע לכאן אחרי הלימודים, עם כל המאבקים והעימותים שהייתי עסוק בהם, זה היה מפלט", אומר ס', כיום בכיתה י"ב, שסיים שלוש שנים של טיפול ב"משעולים" והיום ממתין לגיוס שלו. ס' היה ילד הפראקטיווי שנטל רישליון, "לודת במדרגת למקלט הזה, זה היה בשבילי כמו להסתתר מתחת לשולחן, או בתוך שית, רחוק מהעולם ומאנשים שהפחדו אותי. מקום של שקט", הוא

אומר. ר' האם משוכנעת ש"בלי הטיפול במשעולים, האפשרות שבני יתגייס ויעלה על מסלול חיים סגור תי נודמלי היתה בגדר פנטזיה".

קיצוץ שרירותי

זה יותר מעשרים שנה שהמקלט הזה, ומקלט נוסף במרכז העיר, משמשים את הבית הקבוע של עמותת "משעולים". בחודף המקום לא מצליח להתחמם ובאחרונה, בשל הטמפרטורות הנמוכות, ביטלו כמה הורים את השתתפותם. למרות התנאים המחפירים, במשך השנים קיבלו במקום מאות ילדים טיפול ש"סיפק להם קביוס", כדברי יקי סינגר, אחד המטפלים, שאיפשרו להם להמשיך בחיים הרגילים.

כיום מטופלים במקום על ידי 12 מטפלים באמנויות כ-60 ילדים בני 4-16, המופנים אליו על ידי לשכות הרווחה, תחנות בריאות הנפש ופסיכולוגים. בשביל מקצתם המקום שאליו הם מגיעים פעמיים בשבוע בשעות אחר הצהריים למשך שעה וחצי הוא אלטרנטיבה לאשפוז פסיכיאטרי.

מי מגיע למשעולים? הילדים השקופים של הכיתה, אלה שמתעלמים מהם: החזויים, המבודדים, אלה שלא מוזמנים למסיבות ויושבים תמיד בצד; הילדים המפריעים הפרדוקסוריים, שמסוגלים לפוצץ שיעור, אימת המורים. התנהגויות מנוגדות אלה, מסבירה אליזבת שמלא, אחת המטפלות, מצביעות על שני צדדים של אותה הבעיה: אי מסוגלות ליצור קשר, בלבול בהבנת הקודים החברתיים. במשעולים מפרשים את התנהגותם המסוגרת או הפרועה של הילדים כקריאה לעזרה. ילדים רבים המגיעים לכאן הם ילדים לאמהות חד-הוריות שהיו במקלטים לגשים מוכות, ילדים שגולדו פגים וילדים מאומצים. ככלל, מדובר בילדים שהקולטנים שלהם למועקות המשפחתיות רגישים יותר, שספגו יותר

לפני כשלוש שנים הודיעה עיריית ירושלים שהיא מפסיקה להעביר את הסכום (הועום) שהעביר רה עד אז, מכיוון שהיא נמצאת בפשיטת רגל כלכלית. וכך נשארה רק התמיכה של משרד החינוך, שהלחץ והשחוק עם השנים. באחרונה צי (שפ"י) שאין באפשרות משרד החינוך להעביר עוד את התקציב המשך בע"כ 43

פתרון ולחזור להיות שקופים: משער לים, המתקיימת כל השנים מתקציב מצומצם, נקלעה באחרונה לקשיים כלכליים, שהם מנת חלקם של כל הארגונים ללא מטרות רווח בתקופת מיתון. בתקופה זו, התרומות מפסיקות לזרום ויותר הורים מובטלים וקוקים לסיוע. במשעולים החורים משלמים על פי יכולתם הכלכלית, ומטבע הרברים רק משפחות בודדות משלמות את מלוא עלות הטיפול.

העבודה בקבוצות קטנות חיונית כדי לשקט את ההתנהגות החברתית של הילדים. הקבוצות הן רב גיליות (במקרה של הילדים עד גיל 10; קבוצות המתבגרים הן חד גיליות). לכל קבוצה שני מטפלים באמנויות, גבר ואשה. מבנה זה מחקה משפחה ומאפשר לטפל בבעיות העולות בזמן אמת כמעין מעבדה. ואולם, בקרוב מאוד ילדים אלה עלולים למצוא את עצמם ללא

נויות. כבת למשפחת אמנים שגדלה בעין הדר, זאת השפה שלרבייה הכי מוברת אליה. "ילדים יכולים לבטא את עצמם באמצעות האמונות, הרבה יותר טוב מבאמצעות השפה", אומרת שמלא. באות מהקבוצות שבטיפולה, היא מספרת, היתה ילדה בריאה שהודיה חודשים אילמים, שסירבה לדבר מחוץ לבית וגזרה על עצמה שתי קה. במהלך הפגישות שלה במשעולים היא רק יצרה בתחילה ולא השתתפה. אחרי כך החלה לדבר תוך כדי משחק תפקודים, כשהיא בתפקיד מטרים, ולאחר כמה זמן החלה לדבר באופן רגיל. אמו של ס', שכיום הוא נער גבוה, כמעט מטר ותשעים, לא מתקשה לראות את הילד החזוי שהיה. היא מגדירה אותו כ"ילד שונה", ילד רובר גרמנית, עם משקפיים עבים ושיער קלוש וצהוב בהב. לא קל היה לו, היא אומרת, להתמודד עם הילדים בבית ספרו, שקראו לו גרמני ונאצי ככיר נויי גנאי. מכיון שלא היה יכול לבטא את עצמו הוא בחר בדרך האלימות.

במשעולים, היא אומרת, הילדים לומדים להבין את הבעיה שלהם, לתקשר אותה לאחרים ולהתמודד איתה. "אני היפראקטיווי. הייתי מרביץ לילדים אחרים, לאחיות שלי. לא ידעתי לשלוט בעצמי", מספר ס'. "לא הייתי שם לב מה אני עושה. פעם אחת היינו במחנה בחופש

הזעום אף הוא, כנס 250 אלף שקלים לשנה, כי "הילדים אינם עומדים בקריטריונים של החינוך המיוחד".

"אמרו לי שאין לי מספיק ילדים מהחינוך המיוחד. זהו אבסורד", אומרת נועה ערן, מנהלת משעולים. "הלא הילדים האלה הם לא בחינוך המיוחד בזכות הטיפול שלנו. וכך זה היה בשנים האחרונות. לא ברור לי מה השתנה בקריטריון גנים". את ערן מקוממת העובדה שאם הילדים הללו היו בחינוך המיוחד היה עבודתם תקציב. "האם מחכים במשרד החינוך שמצבם יירדוד כדי לממן אותם?"

בתגובה חזר במשרד החינוך על המשפט הסתום הזה בקשר לקריטריונים, וסירבו לפרש יותר מכך, מה שמוסיף לתחושה שהקיצוץ נעשה בצורה שרירותית. עם זאת נמסר ממשרד החינוך שמאחר שהפעילות של משעולים ברובה היא, נבדוק במשרד האם אפשר לסייע לה באופן אחר.

מערייית ירושלים נמסר בתגובה ש"אגף הרוחה קונה שירות של העמותה עבור 10 ילדים". בנוגע לשאלה מדוע גובה הערייה שכר דירה (6,400 שקלים לשנה) עבור המקלטים שבהם פועלת משעולים, התגובה היתה לצערנו

**"לרדת במדרגות
למקלט הזה, זה היה
בשבילי כמו
להסתתר מתחת
לשולחן, או בתוך
שיח, רחוק מהעולם
ומאנשים שהפחדו
אותי. מקום של
שקט"**

הגודל. זה היה כשהייתי בכיתה ה', אבל הסתבר כנו עם ילדים גדולים. מרוב כעס התחלתי לזרוק כיסאות. אף אחד לא היה יכול להבין אותי. לא פעם הייתי חודר מבית הספר עם רמעות. הייתי לא מתאים". איך הוא מסביר את השינוי שחל בו במשעולים? "שם, מתחת לאור, מה, אפשר פתאום להרגיש שייכים ומתאימים", הוא אומר.

המטפל יקי סינגר מתעסק הרבה עם שאלת האי-התאמה הזאת, שעליה מרבו כמתוך אינטימאציה ס'. סינגר מכיר היטב את החלק השני של המשוואה. הוא עובר בתחושה של שליחות, של דחיפות, כי בעבודה אחרת שלו (שכר העבר זה במשעולים אינו מספיק למחייה) הוא פוגש את אלה שסטו מהמסלול הנומלי של החיים כשהיו ילדים וכיום הם פגועי גפם בני 20-30. הוא עובר אתם כמטפל ואין לו צל של ספק איך ייראו החיים של הילדים המגיעים למשעולים ללא הטיפול. "יש לי מטופל בן 30 שמדבר בדיק על החוויות האלה של מבודדות חברתיות. במשך שנים לא היה לו חבר אחד. לעגו לו. הוא נושא את הצלקות הללו עד היום. אני בטוח שללא הטיפול הקבוצתי חצי מהילדים יעברו לחינוך מיוחד, החצי השני יסגלו. מתוככם עשרה אחוזים יפתחו קריירה של פגועי גפם ועשרה אחוזים יירדדו לפשע".

הערייה לא מסוגלת להעמיד לכל הגורמים שאינם פועלים למטרות רווח ציוד ומתמקדת בעיקר במתן פתרונות לגופים להם היא מחויבת על פי חוק (מוסדות חינוך וכ"ב). מכיון שקופת משעולים מרוקנת (משרד החינוך העביר את הכסף עבור השנה שעברה ב-31 בדצמבר) ואי אפשר להמשיך כך, ערה, מנהלת משעולים, רואה בהרדה איך מפעל חייה יורד לטמית. היא מזהירה שזה רק עניין של זמן עד שהילדים האלה יירדדו ויגיעו לחינוך מיוחד.

ביטוי באמצעות אמנויות

לפני יותר מעשרים שנה הקימה ערן, יועצת חינוכית במקצועה (שהשתלמה בריפוי באמנות פלסטית), את המקום מתוך תחושה של דחיפות. במסגרת עבודתה היא ראתה בבתי חולים פסיכיאטריים ילדים רבים, שלרבייה לא היו צריכים להיות מאושפזים. בעצה אחת עם שתי עמיתות למקצוע, שעדיין לא היה מפתח ביש ראל, הן החליטו לפתוח מרכז לטיפול אחר הצהריים, כדי לאפשר לילדים להגיע לאחד בית הספר בלי צורך להתאשפז.

לערן לא היה ספק שהכיוון יהיה תרפיה באמ-

תאריך
יום שבת 15 במרץ 2002